

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

О.В. Кустовська,

к.е.н., доц. кафедри землевпорядного проектування,

Я.А. Смолій,

студент магістратури факультету землевпорядкування,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: kustovska.ov@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано розвиток органічного виробництва в Україні. Встановлено, що органічне виробництво у нашій країні останнім часом значно розширюється через потребу забезпечення натуральними продуктами харчування населення, а також відтворення природної родючості ґрунтів і біорізноманіття навколишнього природного середовища з реалізацією дбайливого ставлення до природи, виробника та споживача.

Проаналізовано, за результатами опитування населення м. Києва, ставлення людей до органічної продукції і товарів, їх вплив на здоров'я людини та на стан навколишнього природного середовища, а також формування вартості такої продукції. Обґрунтовано чинники, що впливають на формування вартості та на розвиток ринку органічних продуктів в Україні, зокрема, головними з них є значні затрати при виробництві та переробці, а також проходження відповідної сертифікації.

Прийняття Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» є важливим для гармонізації національного законодавства з європейським регулюванням у сфері органічного виробництва та обігу продукції. Ним встановлено загальні засади правового регулювання у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, який має надати додатковий поштовх сталому розвитку органічного виробництва в Україні.

Ключові слова: розвиток органічного виробництва, споживачі органічної продукції, площі органічних земель, органіка, маркування та обіг органічної продукції.

Актуальність. Розвиток органічного ринку в Україні – від виробництва до реалізації органічної продукції – це огляд ринку органічної продукції та місця України як надійного виробника та постачальника. Основним сегментом

світового ринку органічної продукції є виробництво екологічно чистих продуктів харчування.

10 липня 2018 р. Верховна Рада України прийняла Закон України № 2496-VIII «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», яким встановлено загальні засади правового регулювання у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, який має надати додатковий поштовх сталому розвитку органічного виробництва в Україні, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної органічної продукції та розширити географію її збуту на міжнародних ринках, визначити механізм державного нагляду за діяльністю суб'єктів органічного ринку та встановити їх відповідальність за можливе порушення законодавства у цій сфері, запровадити прозору систему реєстрації органів сертифікації, операторів ринку та органічного насіння тощо. [2, с. 2-3]

Чітко прописана відповідальність за неправомірне використання усіх термінів пов'язаних з органічними продуктами при маркуванні продукції, зокрема, таке порушення тягне за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі восьми мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб-підприємців - у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат. Передбачені документом штрафні санкції, на нашу думку, порівняно замалі, однак все ж і вони дозволять боротися з таким ганебним явищем, як «псевдо-органік». Такі позиції мають полегшити працю вітчизняних добросовісних сертифікованих органічних виробників і дозволить ефективно здійснювати контроль за органічним сектором виконавчих органів влади, громадськості та споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями органічного виробництва в Україні займаються вітчизняні вчені, зокрема: Г. Антонюк, В. Артиш, А. Вдовиченко, В.Вовк, К. Гладченко, Л. Мармуль, Є. Милованов, Н. Новак, О. Томашевська, О. Шевченко та ін.

Але сучасні умови розвитку органічного виробництва вимагають глибшого й детальнішого вивчення даного питання, а також питань сертифікації органічних підприємств і продукції, особливо вартості

сертифікаційних послуг; спеціалізації органічного виробництва та обґрунтування нових напрямів для невеликих товаровиробників тощо.

Мета дослідження. Дослідити та оцінити розвиток органічного виробництва в Україні. Проаналізувати Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10.07.2018р. (який вступить у дію з 2019 року) і встановити можливості ведення даного виду виробничої діяльності в Україні та перспектив покращення екологічного стану.

Результати дослідження та їх обговорення. Проаналізувавши результати проведених нами опитувань жителів міста Києва щодо споживання органічних продуктів, більшість говорила, що вживають органічну продукцію власного виробництва (вирощену особисто на дачних земельних ділянках чи у близьких родичів на городі), бо купувати на разі занадто дорого. Якщо, і купують, то в більшості випадків це дитяче харчування, і в середньому витрачають на це 1500грн на місяць, що в 15 разів менше ніж у Європі.

Так, порівнюючи із середніми показниками на душу населення в Європейських країнах (поляки (мінімально) – 4тис.грн., німці – 12тис.грн.) також є дані, що польські виробники органічної продукції піднімають питання щодо недостатнього вживання органічної продукції своїми співгромадянами і відсутності більшої підтримки органічного виробника з боку держави. [1, с. 2; 8 с. 34] Також, опитування підтвердити той факт, що громадяни нашої країни стають більше екологічно грамотні та воліють турбуватися про екологічно чисте середовище існування і на разі обирають органічну продукцію, виробництво якої ніяким чином не шкодить природному середовищу.

Особливість органічних харчових продуктів полягає у таких їхніх властивостях: високих смакових, поживних якісних, зокрема, не містять: шкідливих домішок та різних сполук, алергенних компонентів, генетично модифікованих організмів, синтетичних ароматизаторів та консервантів у переробленому вигляді. Опитування також відзначили, що споживання органічних продуктів призводить до значного покращення самопочуття та й в

цілому здоров'я людей, а особливо, це відзначила група людей, які страждають алергічними захворюваннями та захворюваннями шлунково-кишкового тракту. Також є дослідження вчених щодо позитивного впливу споживання органічної продукції, зокрема, відзначається сприяння активній розумовій і фізичній активності, а також продовженню тривалості життя. Особливо важливо органічні продукти вживати діткам і молоді, адже саме у цьому віці закладаються основи здоров'я й формуються всі системи людського організму, а головне – набуваються звичка здорового харчування.

Як відомо, за останні три роки площі під органічними культурами в нашій країні збільшилися практично на 48,0%, головними чинниками є розширення ринків органічної продукції в державі, збільшенням доступності аграрного ринку Європейського Союзу та інших країн для вітчизняних органічних товаровиробників, поліпшенням правотворчості їхньої діяльності. Однак, не на достатньому рівні залишається вирішення питань із сертифікацією органічних підприємств і органічної продукції в цілому, а особливо вартості сертифікаційних послуг; спеціалізації органічного виробництва й обґрунтуванні нових напрямів для малих і дрібних товаровиробників (на рівні особистих селянських господарств або невеликих домашніх ферм) тощо. [5, с. 1]

Наразі багато українських сільськогосподарських підприємств є сертифікованими у відповідності з європейським, американським та іншим міжнародним органічним регулюванням, а після прийняття Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» при формуванні програм бюджетної підтримки в галузі сільського господарства можна буде стверджувати й про фінансове стимулювання органічного виробництва – саме після того, як будуть отримані чіткі ідентифікатори, що ж саме є органічним продуктом.

У країнах Європейського Союзу нормативні акти, що регулюють виробництво органічної продукції з'явилися значно раніше, зокрема: Постанова Ради Європейського Союзу №834/2007 від 28 червня 2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів та Постанова

Комісії Європейського Союзу №889/2008 від 5 вересня 2008 р. «Детальні правила щодо органічного виробництва, маркування і контролю для впровадження Постанови Ради Європейського Союзу №834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів» з доповненнями. [6, с. 2]

Наш Закон дещо повторює, наслідуює європейські нормативні акти, але при детальнішому аналізі можна розгледіти не лише відверті юридичні недоліки, а й серйозні відмінності у ставленні до проблеми, до довкілля і, власне, до нас самих.

У минулому році ринок споживання органічних продуктів перевищив очікувані результати із значною часткою продукції вітчизняного виробництва, сертифіковані за стандартами Європейського союзу.

Проведено аналіз розвитку ринку органічних продуктів в Україні і доведено, що він міг би розвиватися швидшими темпами, коли б не такий головний стримуючий чинник - висока вартість органічних продуктів (орієнтовно на порядок, порівнюючи з вартістю продуктів вирощених сакраментальним способом). Встановлено, що в європейських країнах стандартна націнка на органічні продукти становить 20-30%, у нас – 50 - 300 % і вище, ніж неорганічні аналоги продуктів харчування та побутових товарів. [1, с. 1; 4, с. 27]

Таку значну різницю можна пояснити такими чинниками впливу:

- безпосередніми високими затратами процесу виробництва, особливо в тваринництві;
- значно дорожчою є переробний процес, а також, зберігання органічної продукції;
- невеликі об'єми виробництва й відстані транспортування з особливими термінами придатності такої продукції;
- значно більші витрати на оплату праці при виробництві органічної продукції, а також врахування витрат на її сертифікацію.

Аналізуючи стан розвитку органічного сектору в Україні та світі, варто зробити акцент на особливій ролі соєвих бобів, органічне вирощування яких має позитивний вплив на відновлення якості та підвищення родючості ґрунтів. Крім цього, у світі складається стійка тенденція зростання попиту на органічну сою та продукти її переробки і Україна має унікальний шанс на тривалий період бути європейським лідером з її виробництва та постачання. Однак, необхідно особливу увагу приділити не лише вдосконаленню технологічних підходів при органічному вирощуванні бобових, але й забезпечення максимальної прозорості, простежуваності походження та руху, трансформації всієї органічної продукції, що є однією з ключових вимог сьогодення. [3, с. 62]

За даними Федерації органічного руху України, відомо, що українські виробники органічної продукції встановили новий рекорд з експорту органічної сої, а саме, протягом перших семи місяців цього року було експортовано понад 12 тис. тонн цієї бобової культури, що на 24% більше, порівняно з минулим роком. Також, з цих джерел, відомо що наразі в Україні виробляється понад 400 найменувань органічних продуктів – це переважно: хлібобулочні, молочні та м'ясні вироби. [7, с. 1]

Висновки і перспективи. Майбутнє аграрного розвитку в нашій країні має й може будуватися якраз на засадах органічного виробництва з урахуванням і турботою про навколишнє природне середовище, споживача і виробника органічної продукції.

Також вважаємо, що збільшити пропозицію і попит на органічну продукцію в нашій країні, так як і прагнуть поляки і впроваджується у Данії, можна через відповідне фінансування урядом країни підтримки виробництва екологічно чистих продуктів харчування, і насамперед, впроваджувати та сприяти вживанню органічних продуктів у шкільних, дошкільних і вищих навчальних закладах, а також в державних установах, лікарнях тощо, а такі дії могли б швидко й ефективно збільшити попит на органічні продукти.

Список використаних джерел:

1. Аналіз ринку органічної продукції в Україні: спецпроект AgroPolit.com. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/407-analiz-rinku-organichnoyi-produktsiyi-v-ukrayini>
2. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10.07.2018р. – [Електронний ресурс]. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>
4. Мармуль Л.О., Новак Н.П. Розвиток органічного виробництва в Україні на засадах кооперації. *Економіка АПК*. 2016. №9. С. 26-32.
3. Kustovska O., Ostapenko V. Analysis of development of organic production in Ukraine. *Balanced nature using*. 2018. №4. P. 62-65.
5. Офіційний сайт журналу ORGANIC UA. URL: <http://organic.ua/uk/2014/30>
6. Постанова комісії (ЄС) №889/2008 від 5 вересня 2008 р.: Детальні правила щодо органічного виробництва, маркування і контролю для впровадження Постанови Ради (ЄС) №834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів. Офіційний вісник Європейського Союзу (Official Journal of the European Union) OJ L 189, 20.7.2007. URL: http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EC_Reg_889_2008_Implementing_Rules_UA.pdf
7. Федерації органічного руху України. URL: <http://www.organic.com.ua/>
8. Шевченко О., Вдовиченко А. Перспективи розвитку органічного землеробства в Україні на прикладі Київської області. *Економіка АПК*. 2016. №1. С. 33-37.

References

1. Analysis of the market of organic products in Ukraine. Available at: <https://agropolit.com/spetsproekty/407-analiz-rinku-organichnoyi-produktsiyi-v-ukrayini>
2. On the basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products: Law of Ukraine from 10.07.2018. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>
3. Kustovska, O.V., Ostapenko, V.V. (2018) Analysis of development of organic production in Ukraine. *Balanced nature using*, 4, 62-65.
4. Marmul, L.O., Novak, N.P. (2016). Rozvytok orhanichnoho vyrobnytstva v Ukrayini na zasadakh kooperatsiyi [Development of organic production in Ukraine on the basis of co-operation]. *Economy of the agro-industrial complex of Ukraine*, 9, 26-32.

5. The official site of the magazine ORGANIC UA. Available at: <http://organic.ua/uk/2014/30>

6. Commission Regulation (EU) No. 889/2008 of September 5, 2008: Detailed rules on organic production, labeling and control for the implementation of Council Regulation (EU) No. 834/2007 concerning organic production and labeling of organic products. Official Journal of the European Union. - OJ L 189, 20.7.2007. Available at:

http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EC_Reg_889_2008_Implementing_Rules_UA.pdf

7. Federation of Organic Movement of Ukraine]. Available at: <http://www.organic.com.ua/>

8. Shevchenko, O.O., Vdovychenko, A.V. (2016). Perspektyvy rozvytku orhanichnoho zemlerobstva v Ukrayini na prykladi Kyivskoyi oblasti [Prospects for the development of organic agriculture in Ukraine on the example of the Kiev region]. *Economy of agro-industrial complex*, 1, 33-37.

O.V. Kustovska, Y.A. Smoliye

TOWARDS ORGANIC PRODUCTION DEVELOPMENT IN UKRAINE

***Abstract.** The article analyzes the development of organic production in Ukraine. It has been established that organic production in our country has recently expanded considerably due to the need to provide natural food products to the population, as well as the reproduction of natural fertility of soils and biodiversity of the environment with the implementation of a careful attitude towards nature, producer and consumer.*

The results of the Kyiv population survey, the attitude of people to organic products and goods, their impact on human health and on the state of the environment, as well as the formation of the value of such products, have been analyzed. The factors influencing the formation of value and the development of the market of organic products in Ukraine are substantiated, in particular, the main ones are considerable expenses in production and processing, as well as the passage of the corresponding certification.

Adoption of the Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for Organic Production, Circulation and Marking of Organic Products" is important for harmonization of national legislation with European regulation in the field of organic production and circulation of products. It establishes the general principles of legal regulation in the field of organic production, circulation and labeling of organic products, which should give an additional impetus to the sustainable development of organic production in Ukraine.

***Key words:** organic production development, consumers of organic products, organic land, organic, labeling and circulation of organic products.*

О.В. Кустовская, Я.А. Смолий

К ВОПРОСУ РАЗВИТИЯ ОРГАНИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье проанализировано развитие органического производства в Украине. Установлено, что органическое производство в нашей стране в последнее время значительно расширяется из-за необходимости обеспечения натуральными продуктами питания населения, а также воспроизводство естественного плодородия почв и биоразнообразия окружающей природной среды с реализацией бережного отношения к природе, производителя и потребителя.

Проанализированы, по результатам опроса населения г. Киева, отношение людей к органической продукции и товаров, их влияние на здоровье человека и состояние окружающей природной среды, а также формирование стоимости такой продукции. Обоснованно факторы, влияющие на формирование стоимости и на развитие рынка органических продуктов в Украине, в частности, главными из них являются значительные затраты при производстве и переработке, а также прохождение соответствующей сертификации.

Принятие Закона Украины «Об основных принципах и требования к органическому производству, обращению и маркировке органической продукции» является важным для гармонизации национального законодательства с европейским регулированием в сфере органического производства и обращения продукции. Им установлены общие принципы правового регулирования в сфере органического производства, обращения и маркировки органической продукции, который должен предоставить дополнительный толчок устойчивому развитию органического производства в Украине.

Ключевые слова: развитие органического производства, потребители органической продукции, площади органических земель, органика, маркировка и обороте органической продукции.